

TUR237 TÜRKİYE TÜRKÇESİ SÖZCÜK TÜRLERİ (2. HAFTA)

Sözcük Türlerinin Genel Ayrımı: Açık ve Kapalı Türler

Anlamsal ve işlevsel ölçütlere dayanarak sözcükler *Açık ve Kapalı tür* olarak da adlandırılmaktadır. *Açık tür (open classes)*, doğrudan bir kavramı işaret eden eklerle yeniden türetilip genişletilebilen sözcüklerdir: *adlar, eylemler, sıfatlar, belirteçler*. *Kapalı tür (closed classes) ise*, doğrudan bir kavramı işaret etmeyen eklerle yeniden türetilip genişletilemeyen sadece söz dizimsel olarak belirleyicilikleri olan sözcüklerdir: *adıllar, ilgeçler, bağlaçlar, ünlemler*.

Temelde sözcükler ya isim ya da fiil soyludur. Ancak söz dizimine katıldıklarında görevleri değişebilmektedir. İsim soylu olan "*güzel ve hasta*" sıfatlarında da olduğu gibi bu sözcükler cümlede ad, sıfat, belirteç gibi işlevlerde kullanılabilir. Bu çalışmada da sözcükler sözlüksel (*ad, eylem, sıfat, belirteç, adıl*) ve dil bilgisel (*ilgeç, bağlaç, ünlem*) olarak ikiye ayrılmıştır. Daha sonra sözcük türleri semantik, morfolojik ve sentaks açısından değerlendirilmiştir.

Semantik kısmında sözcük türlerinin anlamı ve bazı araştırmacıların o sözcük türüne ait tanımları verilmiştir.

Morfolojik kısmında sözcük türleri biçimsel açıdan ele alınmıştır. Sözcüklerin aldığı çekim ve türetim ekleri onların hangi sözcük türüne ait olduğunu belirlemede önemlidir. Örneğin, ad durum eklerini alan sözcükler ad veya adın yerini tutan adılı işaret etmektedir. *+ll* ve *+slz* ekleri eklendiği sözcüğü sıfat yapmaktadır (*tuz+suz, sevim+li*).

Sentaks kısmında sözcük türlerinin tümcedeki dizilimi, konumu incelenmiştir. Her dilin kendine ait bir söz dizimi vardır. Yani sözcükler gelişigüzel sıralanmamıştır. Tümceyi oluşturan sözcükler arasında bir düzen, bir hiyerarşi vardır. Söz dizimsel ölçüt de bir sözcüğün yanı başındaki sözcüklerin hangi sınıftan olduğunu saptamamızda yardımcı olur. Örneğin, Türkçede adları niteleyen sözcükler adlardan önce gelir ve ada herhangi bir ek almadan bağlanır. Zarfların yeri genellikle eylemlerin önüdür.

Bütün dillerin açık ve kapalı türler olmak üzere sözcük türlerini iki tip üzerine ortaya koyduğu kabul edilmektedir. Bu ayrım sözdizimsel ve anlambilimsel açıdan yapılmaktadır. Yani işlev ve anlam göz önünde bulundurulmaktadır. Sözcük türlerinin özelliklerini ve değerlendirme ölçütlerini belirlerken bu bölümlene yararlı olacaktır. Açık ve kapalı türler arasındaki farkları aşağıdaki tabloda göstermek mümkündür:

Açık Türler	Kapalı Türler
❖ Sözlüksel anlam içeren yani sözlük birim (lexical item) olan içerik sözcükleridir.	❖ Tümceye anlamsal katkıda bulunmayan ve sözdizimsel belirleyiciliği bulunan görevli kelimelerdir.
❖ Dillerde açık türde sözcükler sınırsız üye potansiyeline sahiptir.	❖ Sınırlı sayıda üyeye sahiptir.
❖ Türler arasında anlamsal ve biçimsel geçiş daha sık gerçekleşir.	❖ Türler arasında geçiş açık türlere kıyasla daha azdır ve sınırlıdır.
❖ Açık türler tümce içinde art arda sıralanabilirler.	❖ Kapalı türler art arda sıralanma konusunda kısıtlanmış vaziyettedir.